

Dunaszekcső és Dunafalva a római korban

LUGIO contra FLORENTIAM

Dunaszekcső és környéke az előkerült régészeti leletek tanúsága szerint már az őskortól kezdve lakott volt. Szinte bárhol nézünk a föld felszíne alá, mindenhol a régmúlt emlékei kerülnek elő. A Duna és a jobb parton elterülő löszfennsík kitűnő védelmet, a folyó és a környéken lévő hatalmas erdőségek biztos megélhetést jelentettek az itt letelepedők számára.

Ebben a mozgalmas, több évezredet átölelő időszakból mégis az a több mint négy évszázadot tekintjük meghatározónak, mely a Római Birodalom kultúrájának helyi megjelenésével hozható kapcsolatba. Pannonia rómaiak általi meghódítása az I. század elejére tehető. A tartomány védelmét a belső területekről fokozatosan a Duna mellé helyezték át. Így jött létre a Duna vonalát követő védelmi vonal, a limes, vagy helyesebben folyóparti védelmi rendszer, a ripa Pannonica. I.sz. 10 körül már állandó katonai jelenléttel számolhatunk Dunaszekcső területén. Az előkerült éremleletek (pl. köztársaság kori pénzek) alapján azonban már jóval korábbra tehető az elsősorban kereskedelmi jellegű kapcsolat a környék őslakosaival. A korai katonai palánktábor feltehetően a Várhegytől északnyugatra, a mai szerb temető környékén található. Főként lovas csapatok jelenlétét kell feltételezni. Az első itt állomásozó csapatok egyike a cohors I Alpinorum lehetett, aminek legkésőbb Claudius császár uralkodása elején (i.sz. 41.) már Lugióban volt a táborhelye. A római katonák megjelenésekor nagy kiterjedésű kelta telepét találtak elsősorban a mai Dunaszekcső és Bata közötti területen, végig a Duna mellett húzódó dombokon, a Szentháromság kápolnától északnyugati irányban, melyet ma Béváros néven ismerünk. A felszíni leletek nagy mennyiségéből és területi kiterjedéséből jelentős számú őslakosra lehet következtetni. Saját, görög mintára történő pénzt vertek, itt került elő egy közel 900 darabból álló szekcsői típusú kelta pénzekből álló éremlelet is, melyet most egy chicagói múzeum őriz. Gazdag kerámiaanyag mellett több kisméretű bronzszobrocska is előkerült (pl. bátai vaddisznót ábrá-

zó szobor, ami a Nemzeti Múzeumban található). A kelta telep központja (oppidum) a Dunán átjövő gázvezetékől északra húzódó magaslaton található. Sajnos régészeti ásatás még nem volt a területen. Az itt élő kelták, más pannon népcsoportokhoz hasonlóan felvették a rómaiak szokásait. A romanizálódott őslakók részt vettek az elsősorban katonai céllal létrehozott település életében, ami a Lugio nevet kapta. Lugio kelta eredetű szó (lugdunum – világosság), ez is bizonyítja a kelta jelenlétet.

A Duna régebben két ágon folyt Bajától Mohács felé. A jelenlegi medrében jóval kevesebb víz volt, mint jelenleg. A Margitta-sziget másik oldalán, a Baracska-ágon akkor még jelentős vízmennyiség volt. Gosztonyi Jenő, a település egyik történetírója szerint, öregek elbeszélése alapján volt olyan időszak, amikor majdnem száraz lábbal lehetett átkelni a túlsó partra. Ez tette alkalmassá a helyet folyami átkelésre, ami stratégiailag fontos helyek közé emelte Lugiot. Jelentősége tovább nőtt a mai Erdély (Dacia) meghódításakor, mert Lugiotól indult a keleti tartomány felé a mai Szegeden keresztül egy fontos kereskedelmi és hadi út. Az átkelési lehetőség azonban háborús időkben éppen hátrányt jelentett. A bal parton élő szarmata törzsek betörései ellen védekezni kellett. Erre kiválóan alkalmas volt a jobb parton elterülő magas löszfennsík. Későbbiekben a Duna Szekcsőnél folyó ágának vízhozama jelentősen megnőtt. Ennek, valamint annak a fizikai törvénynek következtében, mely szerint az északi féltekén a folyók jobb partjukat mossák erőteljesebben, az idők folyamán a löszhegy jelentős része a Dunába omlott.

Lugióban történő katonai jelenlét római telepések tömeges megjelenésével járt. Az előkerült emlékek területi kiterjedése alapján Lugio a jelentősebb települések közé tartozott. Halász Ferenc szerint a mostani Szekcső területénél jóval nagyobb kiterjedésű lehetett, 5-6 km hosszúságban terült el a mai országút két oldalán. Ezenkívül jóval messzebb tolódott ki a mai „Rácmála”, a Püspök-hegy és a Béváros felé is. A felszíni, és földmunkák

során előkerülő leletek megerősítik ezen állításokat. Sajnos bemutatható állapotban nagyon kevés emlék maradt meg. A később kialakuló Szekcső szinte teljesen ráépült Lugio romjaira. A fellelhető köveket, és más építési anyagokat felhasználták az újonnan emelt épületek elkészítésekor. Lugio kövei megtalálhatók a katolikus templomban, a piactéren lévő magtárban, az iskola épületében, valamint minden olyan ház alapjaiban és falaiiban, melyek a múlt század elején épültek. Elődeink mindent felhasználtak, ami pótolhatta a drága építési anyagokat. A megsüllyedt ortodox templom alapjainak vizsgálatakor kiderült, a templom egyes részei római alapokra épültek. Cikádor (Bátaszék) kolostorának építéséhez is használtak Lugióból származó olyan faragott köveket, mint amit annak bejáratánál találtak.

Lugióból csak néhány feliratos követ, valamint sírkövet sikerült megmenteni az utókor számára, melyek az ország különböző múzeumaiban találhatóak. Ilyen volt az egykori tsz présház falából előbukkanó sírkő is. A többi hollétét homály fedi, jobb esetben az előbb említett épületekben, vagy még a föld mélyén rejtőznek. Sajnos sok értékes tárgy került ellenőrizetlenül magángyűjtők kezébe. A terület sokáig, sőt még ma is, az illegális régiségkereskedelem egyik forrása volt. Remények szerint a nemsokára elinduló rendszeres régészeti kutatások feltárnak még néhány értékes darabot, melyet helyben is megtekinthetnek a római kor iránt érdeklődők.

Az egyik épen maradt emlék a Széchenyi utca elején található római-kút. A kút felett látható díszkövet a Jankovich-Bésán család állította, csak a kifolyóig vezető cserépből készült vízvezeték és egy nagyobb víztároló köedény származik a római korból. A vízvezeték átmege az 56-os főút alatt, messziről szállítva ide a forrásvizet. Vize sajnos nem iható. A tévhit ellenében az egykori tejszarnoknál lévő oszlop nem római kilométerkő, melyek jóval nagyobb méretűek voltak, és felirattal rendelkeztek. Lugióhoz legközelebb Furkó-pusztá határában találtak ilyen követ a római hadiút nyomvonalával mellett, melyet egy ideig a báti Szent vér templom bejáratánál állítottak fel. A mérföldkő 113 római mérföldet jelzett Aquincumtól. Több régi építésű ház padlózatában helyeztek el bélyeges téglákat is. Gyakran kerülnek elő kertásáskor, földműveléskor római sírok. A részlegesen feltárt temetők nagy száma és kiterjedése arra enged következtetni, hogy Lugio fénykorában közel tízezer embernek adott otthont. A Várhegy alatti Duna-parton sétálva a partoldalban több helyen is megfigyelhetők leomlott római épületek falmaradványai. A Duna romboló hatása miatt a löszfal megcsúszott (suvasodott), és az ott lévő épületek, romok ledőltek, a löszfal pedig jellegzetes teraszos formát vett fel. A folyó a könnyebb anyagokat elszállította, így alakítva ki a löszbabákból álló ún. „kövecset”. Régebben homokos, löszbabás terület volt, azonban a kőgát megépítésével a terület eliszapolódott. A „kövecset” valóságos kincseshánya volt a régiséggyűjtőknek, mivel a folyó és a nagyobb esőzések fokozatosan mosták ki a földben lévő leleteket. Még ma is, nagyobb esőzések után gyakran lehet találni római pénzeket és cserepeket. Végig a Püspök-hegyen gazdag polgárok és katonák házai, villái állottak. Közvetlenül a Várhegy közelében freskódarabok kerültek elő. A feltáró ré-

gészeti ásatáson a feltételezett épületet nem sikerült megtalálni, nagy valószínűséggel az a Dunába omlott. Feltételezések szerint 30-50 méter löszfal vált végig a folyó áldozatává. Előkerültek viszont azok a bizonyítékok (padló darabok, fűtőcsövek, további freskók, szemétdöbrök, kerámiák, érmék), melyek igazolták, hogy egykoron gazdag villa állhatott ezen a festői szépségű helyen. Padlófűtéses épületek nyomai a faluban több helyen is fellelhetők. A feltárás során készített több mint 4 méter mély kutatóárok és szelvények alapján őskori település nyomaira bukkantak a régészek. A nagy vastagságú kultúrreteg jellemző az egész területre. Szintén az ásatások során került elő a közelben lévő lecsúszott löszterazon egy több sírkamrából álló temető részlet is, melynek egyik sírja lett feltárva. A kövekből és téglából emelt kriptákkal tetővel rendelkezett, alsó lezárt része alkototta a sírt, felül pedig egy kis helyiséget alakítottak ki vallási célokra. A sírt feltehetőleg feldúlták, és újratemetésre használták fel, egy szegényebb korszakban, amit a benne feltárt két téglasír bizonyít. Feltételezések szerint a Szent János-hegy nem csak épületeknek adott helyet, hanem a későbbiekben a Dunára néző oldalon temetők is használták, főleg a későbbi századokban.

A római temetőkre jellemző, hogy szinte kivétel nélkül utak mentén terültek el. Az egyik legnagyobb temető Szekcső és Bár közötti országút keleti oldalán a Sauska család bárói kastélyáig húzódó terület, nyugati oldalon pedig az egykori Jauka-dűlő országútra hajló lejtője. Az Árpád malomtól a Zrínyi utcáig a Rácmála mélységéig szintén római temető terül el. Erre a temetőre ráépítkeztek, vagy a házak végében lévő kertek találhatóak a helyén. További temetők találhatóak a kis Rácmálán át a Kálvária-hegyen keresztül a régi uradalmi kertészházig, a Rév utcától a Várhegy déli sáncáráig, a Várhegy nyugati oldalán a Szent János hegyig, valamint a Szentháromság felé vezető út bal oldalán.

A Püspök-hegy déli oldalán található római ókeresztény temető értékes leletanyagát a múlt század elején egy székesfehérvári régiségkereskedő rabolta ki. Innét került elő az egyetlen magyarországi ókeresztény palackfenék, melyet a Nemzeti Múzeum őriz. A római temetkezési szokások mindegyike megtalálható volt Lugio temetőiben. Nagyrészt hamvasztásos és téglasírok kerültek felszínre, de kőszarkofág darabjai is előkerültek a földből. A múlt század első felében előkerülő szörványleleteket Halász Ferenc gyűjtötte össze és szolgáltatta be a múzeumoknak. Mások által birtokolt tárgyakról rajzokat, feljegyzéseket készített. Gyűjtőmunkája még feldolgozásra vár.

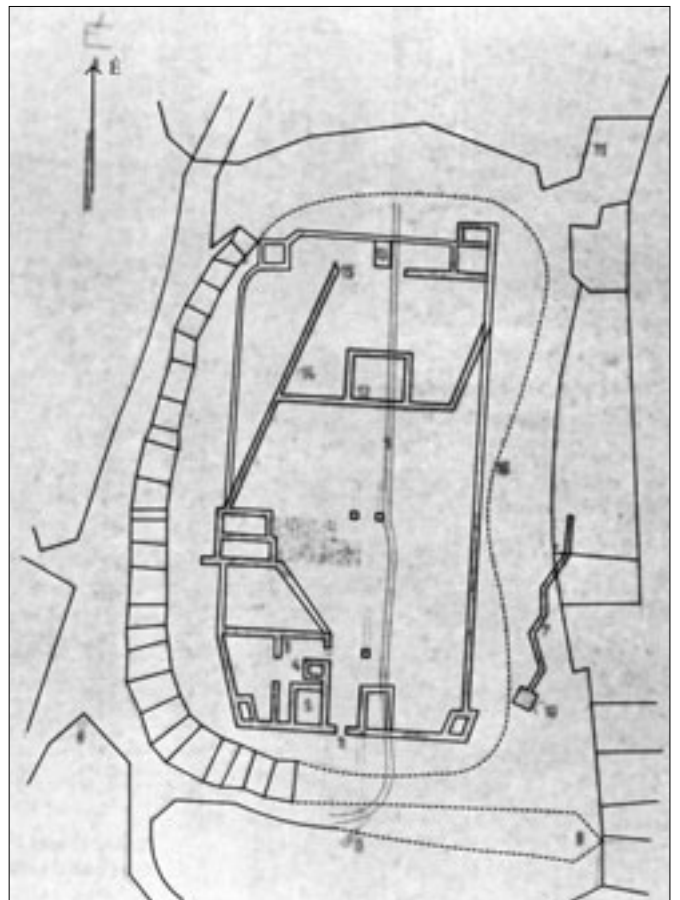
Lugio jelentősége a Várhegyen emelt erődítménnyel hozható kapcsolatba. Pannonia római megszállását követően épített palánktáborok a határvédelmi feladatokat nem tudták megfelelően ellátni. A folyamatos betörések miatt Domitianus császár uralkodása alatt (i. sz. 81-től) fogtak hozzá a limes komolyabb kiépítéséhez. A Duna mentén 10-15 római mérföldenként kőerődöket építettek, az erődök között pedig őrs és jelzőtoronyokat emeltek. Feltehetőleg ekkor emelték a Várhegyen lévő erődöt is. Lugiótól északra Ad Statuas (Várdomb), délre Altinum (Kölked) erődje állt. Bátán is előkerült egy építési felirat töredéke, ami közeli erődítmény létét feltételezi. A Szent

Vér templom környékén római kövek és téglák származhatnak Lugioból, de a még ismeretlen helyű erődítményből is. Mohács felé Bár előtti magaslaton lévő szántóföld felszínén látható nagy mennyiségű kő és cseréptörmelék egy őrtorony egykori helyét jelöli. A terület előtt, a Duna felé római temető van.

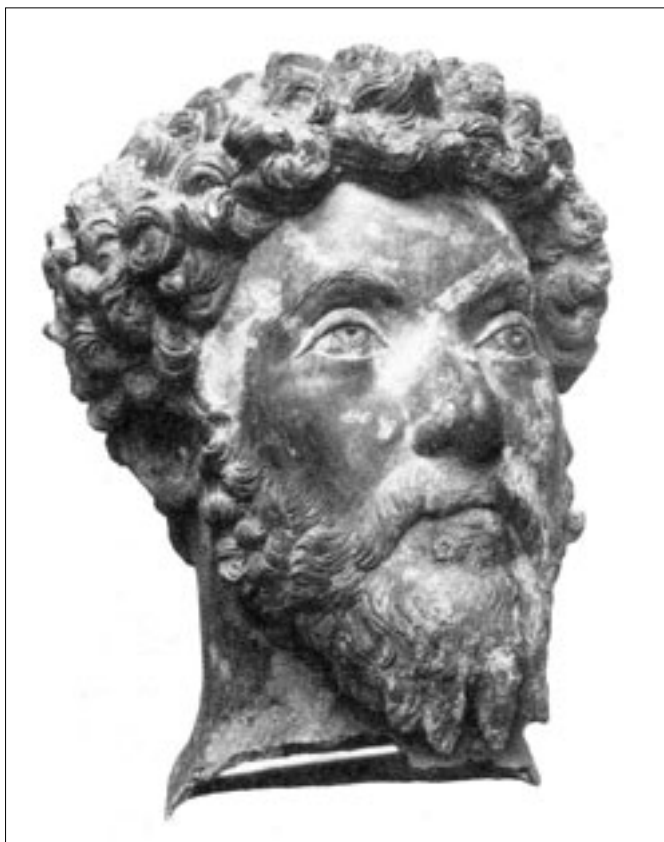
A felszíni leletek széthordása, és átfogó feltárások hiányában nem lehet pontosan megállapítani Lugio erődjének építési idejét. Az itt talált cserépdarabok, elsősorban itáliai gyártmányú terra sigillaták igazolhatják az időpontra vonatkozó feltevéseket. A Várhegy a sáncárkok miatt kiemelkedik környezetéből, jó kilátást nyitva Kelet felé. Duna felőli oldalának egy része, feltételezések szerint az erőd keleti részével együtt, megcsúszott. Lentről nézve a metszetsíkon jól láthatók a hegy kultúrreégei is. A Várhegy már régóta lakott hely volt, kultúrreége meghaladja az 5-6 métert is. Egy Várhegy oldalába vájt pince boltozatának teljes hosszában kivehetők őskori tűzhelyek nyomai is. Feltételezések szerint már a bronzkorban is sánccal övezték.

Az erőd hosszúsága 175 méter, megmaradt szélessége 75-130 méterre tehető. Halász Ferenc felmérései alapján ezek az adatok 146 méter hosszúságú, 81 méter szélességű erődöt feltételeznek. Rendelkezésre áll egy alaprajz, melynek nagy részét egy ismeretlen kutató vetette papírra. Ezt egészítette ki Halász Ferenc 1920-ban a meglévő alapfalak kiszedésekor történt felmérés adataival. A Várhegyen lévő tulajdonosok szőlőültetés miatt kibontották a meglévő falakat, és a kőanyagot pénzért eladták. Az erődre vonatkozó adatok még így is megbízhatatlanok, mert nem derül ki, az egyes falak mely korhoz köthetők. Jelentős későbbi építkezésekkel is számolni kell, főleg a

középkorban, melyről nincsenek adataink. A hegy északi oldalán található mintegy 30 méter hosszú fal az elsődleges vizsgálatok szerint középkorinak tekinthető.

Lugio legszebb régészeti emléke a vár területéről került elő. Marcus Aureliust ábrázoló bronz portré víztározó építése során került elő, és kalandos úton került a pécsi múzeumba.

Az útikönyvek Dunaszekcsőről szóló oldalai szinte kivétel nélkül látnivalóként említik a Várhegyen lévő kolostor romjait. A jelzett romokat azonban nem lehet látni. Feltehetőleg arról lehet szó, hogy az erőd dél-nyugati részén a középkorban épületet emeltek. Ezt bizonyítja még a múlt század elején meglévő falak, és az akkor még látható gótikus stílusban épített ablak is. A megválaszolatlan kérdéseket és problémákat csak átfogó feltárásokkal oldhatják fel.

Az építkezésekhez használt hatalmas kömennyiség ide szállítása és megmunkálása nagy feladatot jelenthetett a rómaiak számára. Halász Ferenc szerint a kövek Hercegszabarból (ma Székelyszabar) származnak. Egy másik elmélet szerint Dunafalva határában, Vári-pusztán található az Alföld egyetlen mészkő kitüremkedése, ami biztosíthatta az építkezések használt köveket.

Kis vízállás esetén a Várhegy alatti Duna szakaszon vastag falú épületek nyomai láthatók. Minden biztonnal kikötésre szolgáló épületek maradványai lehetnek. A késő római korban itt állomásozott a dunai flotta, a classis Histriae egy részlege.

Hadrianus császár uralkodása alatt (i. sz. 117-138) került megépítésre a Mursa (Eszék) és Aquincum között, a Duna mentén húzódó hadiút. Ez az út vezetett el Lugio erődjétől nyugatra is, amiből egy leágazás vitt fel az erődbe. Ezeket a hadiutakat katonák építették békeidőben. A kőalapra helyezett, kavicsborítású utak nyomai még mai is felfedezhetők, nyomvonalát sok esetben főútvonalaink is követik. Légi felvételek alapján a hadiút

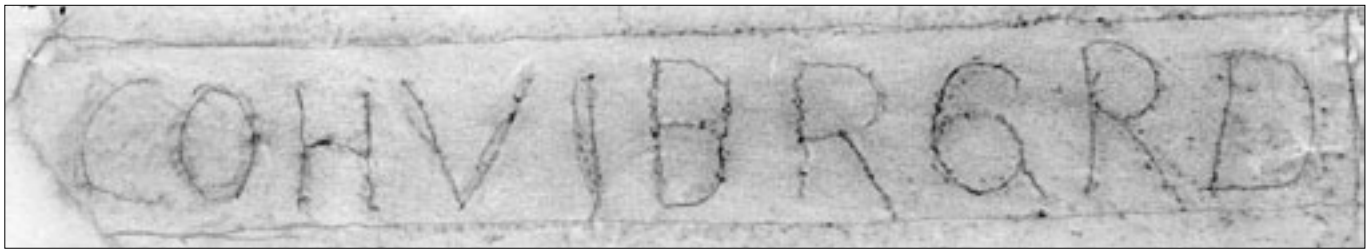
Dunaszekcsőtől északra, a kettős kanyar közepén szelte át az 56-os utat. A településen belüli folytatása bizonytalan, feltehetőleg az Újvároson keresztül, a Kis utcán át vezetett a római kút mellé.

A szennyvízcsatorna építéskor a kút melletti országút alatt végzett munkálatok során nagy nehézséget jelentettek a hadiút alapját biztosító kövek átvágása. Az út déli folytatása bizonytalan, régebben a mai út helyén ingoványos terület húzódott, ezért nyugat felé kellett ezt a területet megkerülni. Az utakat tekintve nem csak az Eszék-Óbudai út érintette Lugiot. Innen indult ki Lugiot Szegeddel összekötő, Pannonia és Dacia közötti útvonal. Ez Traianus császár uralkodása idején (i. sz. 98-117) épülhetett meg. Dacia meghódítása és birtoklása alatt Lugio katonailag nagyon fontos stratégiai hely volt. Feltételezhető még egy bekötő út a Sopianae (Pécs) és Gorsiumot (Tác) összekötő a tartomány belsejében húzódó kereskedelmi úthoz is. Az utak találkozása jelentős kereskedelmi forgalmat tételez fel, amit az előkerülő leletek, érmekek változatossága igazol. Lugio élete azonban nem volt mindig békés. I. sz. 160-tól, Marcus Aurelius uralkodása alatt 10 éven keresztül súlyos harcok alakultak ki többek közt a szemközti területeken élő szarmata törzsekkel is. A háborúk után mindig a védelmi vonal megerősítése következett feltéve, ha erre megvoltak a lehetőségek. A település időszakos elpusztításának nyomai megfigyelhetők a leszakadt löszpart égési rétegeiben. A római birodalom belső problémái gyakran jelentkeztek Pannonia provinciában is. Gordianus császár (238-244) új csapatokat rendelt Lugioba. Ezek a csapatok kapták a Gordiana megtisztelő jelzőt. Csapat bélyeggel ellátott téglája több példánya is előkerült a Várhegy területéről. Aurelianus császár 271-ben feladta Daciat, ezzel a pannoniai limesre gyakorolt barbár támadások gyakoribbá váltak. Az anarchikus állapotok megszüntetése Diocletianus császár (284-305) nevéhez fűződik. Diocletianus személyesen is ellenőrizte a limes megerősítését, Lugioiban is járt, 293 november 5-én itt adott ki két rendeletet is.

Lugioiban állomásozó csapatokról kevés ismeret áll rendelkezésre. Feliratos emlékekből, bélyeges téglákból,

katonai diplomákból és antik írásos forrásokból lehet következtetni az egyes csapatok jelenlétére. Nagy számban előkerülő bélyeges téglái alapján biztosan állíthatjuk, hogy a cohors VII Breucorum a II-III. században Lugióban állomásozott. A római hadseregben a legio volt a legnagyobb csapategység. Ez általában tíz cohorsból állott. Egy cohors segédcsoportokkal együtt közel 1200 emberből állt, a római polgárjogot nyert breokus törzsből 8 cohorsot alapítottak, a VII. számú táborozott a Várhegyen. A csapat békeidőben téglavetéssel foglalkozott, téglái nem csak Lugióból kerültek elő. Szekcsőn a lösz mellett nagy mennyiségű téglakészítésre alkalmas föld található, ami kiváló nyersanyaga volt a római téglának. Dunaszekcsőn az 1960-as évekig téglagyár is működött. A téglakészítés nyomai több helyen is előkerültek a faluban és határában is. A csapat az évek folyamán több jelzót is kapott, így olyan bélyegek is napvilágra kerültek, amihez az Antoniniana, Gordiana, Philippiana kiegészítések tartoztak.

A téglák nagy része sírokból került elő, a sír mellékleteinek (érmék) időbeli behatárolása, valamint a kitüntető címet adományozó császár uralkodási idejéből lehet következtetni a csapat jelenlétének idejére. Találtak még COH VII BR AN EQ feliratú téglát is, ahol az EQ (equitata) lovas csapat jelenlétére utal. Ez a csapat állított feliratos emléket 201-ben Septimus Severus császár tiszteletére annak Lugio beli látogatása alkalmával. A feliraton szerepel a C(ivium) R(omanorum) rövidítés, vagyis római polgár. Pannonia lakói közül egyedül a breokus törzs vívta ki a római polgárjogot. Ugyan ez a csapat Caracalla tiszteletére állított feliratos köve is előkerült a Várhegyről.

A késő római korban téglabélyegei alapján itt állomásozott a legio II adiutrix egy részlege. Erre az időre tehető az equites Dalmatae (dalmát lovascsoport) jelenléte is. A cohors I Noricum csapat jelenléte bizonytalan annak ellenére, hogy két feliratos köve is előkerült. Más bizonyíték nem erősíti meg a csapat tartós jelenlétét. Előkerült még több EXERPAN (Exercitus Pannoniae Inferioris-pannoniai hadsereg) bélyeggel ellátott téglá. Egy öreg ház konyhabejáratánál találtak néhány legio X Gemina csapat bélyegével ellátott téglát, melyek eredetileg a „kövecspartról” kerültek beépítésre. Kiszolgált katonák elbocsátásakor készült, Pannoniában állomásozó csapatok felsorolását is tartalmazó katonai diploma sajnos helyben még nem került elő, ami megerősítené a feltételezéseket Lugio helyőrségével kapcsolatban.

A mai Dunaszekcső területén lévő római települést nem mindig Lugiónak hívták. A III. század vége felé a települést az írásos emlékek szerint már Florentia-nak nevezték. Bár erre csak közvetett bizonyíték van. A panno-

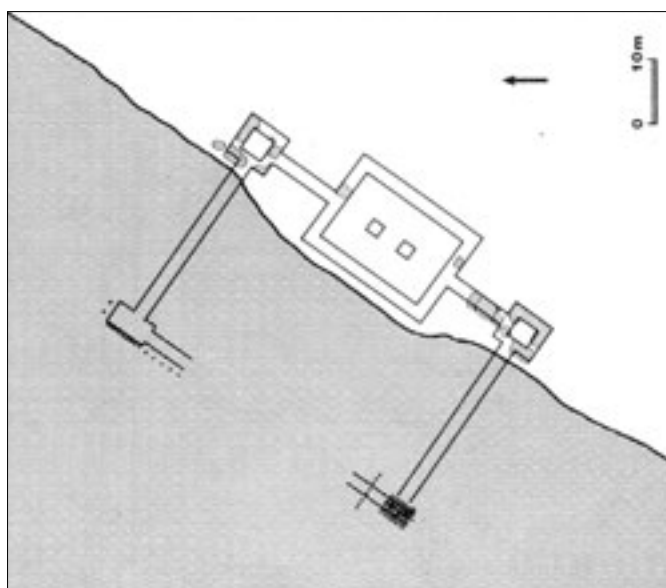
niai helyiségeket felsoroló III. században íródott Notitia Dignitatum szerint Altinum (Mohács-Kölked) és Ad Statuas között található egy erőd a Duna bal partján, minek neve contra Florentiam („...equites sagitarii altino, nunc in burgo contra Florentiam...” – Florentiával szemben fekvő burgus, írja a forrás). A jelzett szakaszon egyedül Dunaszekcső-Dunafalván található római romok a balparton. A bal parti erődöt feltehetőleg a Daciába induló út védelmére hozták létre. Ezt a tábort használták az őrszolgát biztosító lovas csapatok. Ezenkívül fontos szerepet tölthetett be a barbár törzsek betörésének megfékezésében is, valamint kikötési célokra is használták. Egyes vélemények szerint az erőd Diocletianus idejében épült, és építését a császár 293-ban Lugióban tett látogatása alkalmával személyesen ellenőrizte. Más vélemények szerint II. Constantius alatt épült. Még az sem teljesen biztos, hogy contra Florentiamot ténylegesen a Dunafalván lévő romokkal kell azonosítani. Méreteit és falainak vastagságát tekintve nem jelentéktelen erődőről

van szó. Sajnos ma már a dél-keleti tornyának torzóján kívül a többi része eltűnt Szekcső és Dunafalva épületeinek falaiban. Először Horváth Antal 1885-ben írta le a burgus akkor még nagy kiterjedésű romjait, melynek falai a Dunába nyúltak. Frölich Róbert végzett régészeti ásatásokat a helyszínen, feltehetőleg az ő általa készített alaprajzot közölte Wosinsky „Tolna megye őstörténete” című kétkötetes művében. Az erőd átvizsgálásakor több feliratos követ is felfedeztek. Wosinsky Mór 1894-ben 6 feliratos kőről tesz említést, melyekből csak hármat sikerült megmenteni, a többi Bésán báró vásárolta meg, és az egyik uradalmi épületbe falaztatta be. Az erőd méreteit 85 méter hosszú és 59 méter szélességben határozta meg. A falak 190 és 145 cm szélesek voltak. Megemlíti, hogy egyes tulajdonosok, kinek földje alatt az erőd falai húzódtak, dinamittal bányászták az építési anyagot, amit később pénzért adtak el. A Duna az évszázadok alatt nagy mennyiségű iszappal borította el az erődöt. Ez volt a magyarázat arra, hogy a burgus falai ekkor még

viszonylag épségben megmaradtak. A század végi folyószabályozások egyes szakaszokon azonban megváltoztatták a Duna építő-romboló képességét, és az erőd területéről évről évre több iszapot vitt magával, így fedve fel az eddig rejtve lévő falakat.

Halász Ferenc 1913-tól végig figyelemmel kísérte a falak előbukkanását, majd azok építési célokra történő széthordását. Az általa készített feljegyzéseket halála előtt a Nemzeti Múzeumnak adományozta. Adatait felhasználva készítette el Mócsy András az erőd tudományos szempontból elfogadott alaprajzát. 1958-ban történő helyszíni vizsgálatai alapján megállapította, hogy contra Florentiam azonos tervek alapján készülhetett, mint a Duna és a Rajna más bal parti erődítményei, melyek hadikikötőként szolgáltak. A későbbiekben Kőhegyi Mihály a bajai múzeum igazgatója pontosította az erőd leírását.

Az erőd nyugati falait a Dunába építették, ezért azokat erős tölgyfagerendákra rakták, nehogy megsüllyedjen az ingoványos talajon. A jégzajlás ellen is tölgyfagerendákkal biztosították az oldalfalakat.

Az erőd maradványainak nagyobb tömegű elhordása 1800-ban, a szekcsői római katolikus templom építésével kezdődött. A még meglévő falmaradványokat 1927-ben a Szigetben építendő kultúrház céljára bontották szét. Az 1956-os árvíz utáni újjáépítéskor az emberek figyelmét ismét felkeltette az olcsó építési anyag, de szerencsére a pécsi múzeum hathatós befolyására sikerült az újabb pusztítást megakadályozni.

Az előkerült bélyeges téglák, a feliratos kövek újra felhasználása, ez egyes falak eltérő építési módja arra enged következtetni, hogy az erőd nem egy időben épült. Diocletianus császár feltehetően az erőd bővítését ellenőrizte itt jártakor. Az építéshez nagy mennyiségű Lugioból származó építőanyagot is felhasználtak. A Notitia Dignitatum szerint az erődben a classis Hystriae folyami hadosztály és equites Dalmatae lovas nyilas csapat egy-egy részlege állomásozott. Nagy mennyiségben kerültek elő olyan bélyeges téglák, melyeket Lugioban nem lehetett felfedezni. Ezek I. Valentinianus császár (364-375) tiszti bélyegeit tartalmazták (OFAR-

BONO, OFARMAXENTIA.) és az erőd megerősítését szolgáló késő római építkezésekkor kerültek az erőd falaiiba. A néphagyomány szerint az erőd területén kell a középkorban feltételezni az „Angyalok egyházat” nevű templomot, melyhez egy, a mohácsi csatával kapcsolatos érdekes történet is tartozik. Nevét onnan kapta, hogy a monda szerint szentélyét angyalok hozták. Az erőd keleti oldalán valóban találtak olyan sárba épített falakat, melyek a templom falai lehetnek. A középkorban létező Felszekcső nevű falut is a romok környékére feltételeznek.

Az V. század elején Pannonia már nem tudott hatékonyan védekezni a keletről érkező népek ellen, ezért fokozatosan felhagyott a tartomány birtoklásával. A népvándorlás kora viszonylag kevés emléket hagyott maga után. A következő említés Anonymustól származik, ahonnan megtudhatjuk, hogy a honfoglaláskor Ödö, Ete fia várat épített a Duna mellett, melyet Szekcsőnek (Zecuseu) nevezett el. Feltehetően a római erőd romjait használták fel a vár építéséhez. Kevesen tudják, hogy Dunaszekcső középkori vára nem a római erőd helyén állt, hanem attól északra. Ezt bizonyítja Ottendorf Henrik 1663-ban készített rajza, mely két erődítményt ábrázol, egy romosat, és egy használatban lévő, valamint a feltételezett helyen található nagy mennyiségű terméskődarab, és a vár egyik épen maradt sarka is. Több középkori pénz is napvilágra került a területen.

Katanchich Péter már a XVIII. Század utolsó harmadában azonosította a mai Dunaszekcső területét a római Lugioval. Ezt a kutatók nagy része elfogadta, de volt olyan feltevés, hogy Altinummal kell Szekcsőt azonosítani. A kérdést véglegesen Wosinsky Mór döntötte el az írásos emlékek, és a környéken talált mérföldkövek alapján. Römer Flóris a Magyar Tudományos Akadémia Archeológiai Bizottságának előadója 1865-ben végigjárta a limes pannoniai szakaszát, alább az ő jelentéséből idézünk: „...Még élnek emberek, kik az itteni vár falaira emlékeznek. A főtisztelendő esperes úr pedig látott igen szép faragványú domborművet. Hogy az összerombolástól megmentse, ígért a tulajdonosnak egy kila (kb. 100 kg) búzát, de az sejtven, hogy biztosan arany van benne, mivel papja ilyen áron akarja tőle megvenni, maga kívánván az egész hasznot élvezni, darabokra töré, és így műtörténetünket eme jeles darabtól megfosztá...”. Römer még látott a Várhegyen római épületmaradványokat is. A leírás alapján csak sejtethetjük, mennyi értékes emléktől fosztottak meg elődeink bennünket, de hiba lenne ezért őket hibáztatni. 1927-ben Halász Ferenc hívta fel a Nemzeti Múzeum figyelmét újabb leletekre. A helyszínen Paulovics István megtekintett a Rácmálában egy fűtőszerkezettel ellátott, félig meddig már elhordott épület maradványait. Felkeltette érdeklődését Halász Ferenc gyűjteménye is, melyből néhány értékes darabot a múzeum számára meg is szerzett. A következőkben a Marcus szobor megtalálásakor, 1974-ig kellett várni, hogy leletmentő ásatás legyen Dunaszekcsőn.

A fent leírt tekintélyes múlt kötelezi az itt lakókat, hogy az emlékekből próbáljanak minél többet megőrizni az utókor számára.

Források:

Visy Zsolt: A római limes Magyarországon.

Visy Zsolt: A ripa Pannonica Magyarországon.

Pannonia régészeti kézikönyve.

Halász Ferenc: Mit tudunk Dunaszekcsőről az őskortól napjainkig.

Bezerédy Győző: Dunaszekcső és Bár története.

Kőhegyi Mihály-Novotny Iván: Adatok és megjegyzések a contra Florentiam római kori kikötőről.

Kőhegyi Mihály: Rómer Flóris és Paulovics István feljegyzései Dunaszekcsőről.